

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Педагогічний факультет

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
УКРАЇНСЬКА ЕТНОПЕДАГОГІКА ТА ЕТНОПСИХОЛОГІЯ

Освітня програма Соціальна педагогіка
Спеціальність 231 Соціальна робота
Галузь знань 23 Соціальна робота

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “27” серпня 2021р.

м. Івано-Франківськ – 2021р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Опис дисципліни
3. Структура курсу
4. Система оцінювання курсу
5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу
6. Ресурсне забезпечення
7. Контактна інформація
8. Політика навчальної дисципліни

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Українська етнопедагогіка та етнопсихологія
Освітня програма	Соціальна педагогіка
Спеціальність	231 Соціальна робота
Галузь знань	23 Соціальна робота
Освітній рівень	бакалавр
Статус дисципліни	нормативна
Курс/семестр	2/4
Розподіл за видами занять та годинами навчання (якщо передбачені інші види, додати)	Лекції – 12 год. Семінарські заняття – 18 год. Самостійна робота – 60 год.
Мова викладання	українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua

2. Опис дисципліни

Мета та цілі курсу:

Мета - ознайомлення студентів із основними засадами української етнопедагогіки як першоджерела педагогічної науки; оволодіння студентами знаннями, уміннями й навичками з народного виховного досвіду задля підвищення власного рівня духовності; професійно-педагогічна підготовка до діяльності у закладах шкільної та позашкільної освіти засобами української етнопедагогіки; сутність основних понять української етнопедагогіки; зміст, основні чинники та провідні принципи народного виховання; засоби, методи та основні форми народного виховання; сутність ідеалу національного виховання; особливості вікової періодизації та народної характеристики дітей; систему цінностей козацької духовності; зміст освіти, методи, форми організації навчання в народній дидактиці; філософські основи народного календаря.

Цілі - формування системи знань з етнопедагогіки в єдності із знаннями рідної мови, історії свого народу, його культури, етнографії, народознавства; формування умінь своєчасно актуалізувати етнопедагогічні знання та високопрофесійно їх використовувати в роботі школи; осмислення зв'язків загальнолюдських та національних цінностей; забезпечення умов для роботи по вивченню, узагальненню, систематизації й аналізу етнопедагогічного матеріалу.

Компетентності:

Інтегральна - Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні:

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-13. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

Спеціальні:

СК-2. Здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів.

СК-12. Здатність ініціювати соціальні зміни, які сприяють адаптації та соціалізації дітей та молоді у сучасному суспільстві.

СК-17. Здатність виявляти і залучати ресурси інших фахівців, соціальних інститутів, державних та приватних установ та організацій для виконання завдань професійної діяльності.

СК-19. Здатність оцінювати результати та якість професійної діяльності.

СК-20. Здатність до сприяння соціального захисту дітей, надання підтримки їх сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Програмні результати навчання:

РН 2. Вільно спілкуватися усно і письмово державною та іноземною мовами з професійних питань.

РН 10. Аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.

РН 17. Встановлювати та підтримувати взаємини з дітьми та молоддю, іншими фахівцями на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів фахової діяльності.

РН 21. Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.

3. Структура курсу

№	Тема	Результати навчання	Завдання
1.	Модуль 1. Загальні основи української етнопедагогіки Тема 1. Українська етнопедагогіка як сукупність педагогічних знань і виховного досвіду народу. Етнічні основи українського народу.	Розуміти поняття: педагогіка, народна педагогіка, етнопедагогіка та їх співвідношення. Обґрунтувати ретроспективу розвитку української етнопедагогіки та народну педагогіку як джерело розвитку науки про виховання. Розглянути структуру української етнопедагогіки (родинознавство, дитинознавство, родинна педагогіка, народне навчання, педагогічна деонтологія). Знати про початок формування українського народу як етнічної	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до практичного заняття, вибір завдання, створення презентації за темою завдання.

		спільності. Історія виникнення етнополітоніма «Україна» та етноніма «українець». Антропологічні риси українців, їхні прикмети. Історико-етнографічне районування України та етнографічні групи українського народу. Український народний характер, світогляд, українська вдача.	
2	Тема 2. Напрями виховання в народній педагогіці, їх зміст та завдання.	Аналізувати мораль і духовність в українській етнопедагогіці. Розглянути завдання розумового та морального виховання, народні принципи набуття знань. З'ясувати основні принципи морального кодексу народу, методи, засоби і прийоми розумового та морального виховання в українській етнопедагогіці. Розуміти завдання трудового виховання, його основні етапи і засоби. Народно-педагогічні вимоги до організації трудового виховання дітей. Зміст естетичного народного виховання та його завдання. Засоби естетичного впливу на особистість. Фізичне виховання і його завдання в українській народній педагогіці. Аспекти фізичного виховання та його засоби в українській етнопедагогіці.	Опрацювання теоретичних питань, виконання письмових завдань двох практичних робіт
3	Тема 3. Українська етнопедагогіка про вчителя. Професіограма сучасного вчителя української національної школи	З'ясувати народно-педагогічні уявлення про школу, вчителя і його діяльність., історію розвитку педагогічних професій і підготовки до неї. Розглянути зміст поняття «педагогічна культура», її компоненти. Вміти аналізувати особу учителя національної школи України, знати завдання, особливості і критерії діяльності в сучасних умовах.	Опрацювання теоретичних питань, виконання завдань семінару
4	Тема 4. Українська сім'я і українська народна обрядовість, їх роль у вихованні.	Розуміти досягнення української педагогіки в сімейній сфері. Обґрунтувати провідні завдання і принципи родинного виховання. Розглянути роль, завдання, функції сім'ї, її статус та істотні ознаки., типи і структура сім'ї, внутрішньосімейні стосунки. Українська сім'я в умовах сучасного національного відродження.	Опрацювання теоретичних питань
5	Тема 5. Українське народне дитинознавство. Формування особистості дитини засобами етнопедагогіки.	З'ясувати місце і статус дитини в соціальному житті. Проблема дідності в українській народній педагогіці (одна дитина у сім'ї, багато дітей, бездітні сім'ї). Розглянути зміст народної педагогіки в питанні виховання дитини, сутність народного дитинознавства, народні	Опрацювання теоретичних питань, виконання письмових завдань семінару

		обереги дитинства й материнства. Вивчити вікову періодизацію та народну характеристику дітей.	
6	Тема 6. Українська народна дидактика. Народні знання в українській етнопедагогіці.	Аналізувати сутність поняття народна дидактика, її мета, зміст освіти в народній дидактиці. Характеристика завдань навчання. Принципи народної дидактики. Розуміти класифікацію методів навчання у народній дидактиці (наочні, словесні, практичні, ігрові), форми організації навчання. Пояснити використання досвіду народної дидактики у навчально-виховному процесі сучасної національної школи.	Опрацювання теоретичних питань, виконання письмових завдань семінару
7	Тема 7. Українська козацька педагогіка та практика побудови й реалізації національної ідеї.	Розуміти сутність і специфіка козацької педагогіки, ступені козацької педагогіки (сімейне виховання, родинно-шкільне виховання, вища освіта). Обґрунтувати поняття козацької духовності, її ознаки та систему цінностей козацької духовності. Розглянути основні компоненти козацької духовності (козацька філософія, козацький світогляд, козацький характер, козацька мораль, козацька естетика, козацька правосвідомість, козацька ідеологія).	Опрацювання теоретичних питань, виконання письмових завдань семінару
8	Тема 8. Педагогіка народного календаря. Українські народні свята та обряди.	З'ясувати сутність народного календаря, його філософські основи, виховні традиції народного календаря. Розглянути весняні дати і свята, їх виховна роль, народні свята літнього циклу, їх педагогічний потенціал, осінні дати і свята, їх виховні можливості, народні свята зимового циклу, їх виховний вплив. Вивчити місце народного календаря у сучасній національній системі виховання.	Опрацювання теоретичних питань, виконання письмових завдань семінару
9	Модуль 2. Етнічна психологія як соціально-психологічна наука Тема 9. Етнопсихологія як соціально-психологічна наука. Методологія і методи етнічної психології	Розуміти предмет і структура етнічної психології, поняття етнопсихології, психологічні особливості індивідів і груп (спільнот), зумовлених їх етнокультурною приналежністю та ідентичністю, як предмет етнопсихології. Обґрунтувати основні поняття етнопсихології: „етнос”, „етнічність”, „нація”, „психічний склад нації”, „національний характер”, „етнічні стереотипи”, „етнічний конфлікт”, „етноцентризм”, „етнічні установки”, „культура”. Розглянути зв'язок етнопсихології з етнологією, соціально психологією, соціологією, етнографією, культурологією, фольклористикою, історією.	Опрацювання теоретичних питань, виконання письмових завдань

10	Тема 10. Психологія етнічних груп. Поняття національного характеру. Етнопсихологічні особливості українського характеру	Знати психологічну характеристику етнічних груп (національна свідомість і самосвідомість, національний характер, психічний склад етносу, ментальність, етнічна ідентичність). Розуміти підходи до дослідження національного характеру, зміст національного характеру, фактори розвитку національного характеру. Ментальність як інтегральна етнопсихологічна ознака нації. Визначення ментальності, компоненти ментальності. „Центральна зона ментальності”. Розрізняти основні компоненти етнічної ідентичності, етапи становлення етнічної ідентичності.	Опрацювання теоретичних питань, виконання письмових завдань семінару
11	Тема 11. Механізми міжгрупового сприймання в міжетнічних відносинах. Етнічні конфлікти.	З’ясувати поняття міжетнічних відносин, сутність міжетнічних відносин, психологічні детермінанти міжетнічних відносин. Етноцентризм. Проблема етнічної установки в етнопсихології. Розглянути етноцентризм як соціально-психологічне явище. Етнічні стереотипи. Основні властивості етнічних стереотипів. Роль етнічних стереотипів у міжгруповому сприйманні. Методи дослідження етнічних стереотипів. Етнічні конфлікти. Сутність етнічних конфліктів, їх об’єктивні і суб’єктивні умови виникнення.	Опрацювання теоретичних питань, виконання письмових завдань семінару
12	Тема 12. Етнопсихологічні проблеми дослідження особистості. Психологічні проблеми адаптації до нового культурного середовища.	Розуміти етнокультурну варіативність соціалізації. Обґрунтувати психологічні механізми засвоєння соціотипової поведінки: соціалізація, наслідування, ідентифікація, інкультурація. Розглянути етнографія дитинства, вплив культури на розвиток дитини (А. Кардінер, М. Мід, І. Ейбл-Ейбесфельд, Р. Ронер). Порівняльно-культурне вивчення соціалізації. Етнопсихологічні теорії особистості. Концепція особистості в психоаналізі (З. Фрейд, Е. Еріксон, Е. Фромм).	Опрацювання теоретичних питань, виконання письмових завдань семінару

4. Система оцінювання курсу

Накопичування балів під час вивчення дисципліни	
Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
Семінарське заняття	(5-бальна шкала оцінювання) Загальна кількість балів - 50
Самостійна робота	10

Індивідуальне завдання	10
Контрольна робота	30
Залік/максимальна кількість балів	100 Сума набраних балів з усіх форм роботи впродовж семестру

5. Оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Вид контролю – залік. Максимальна оцінка – 100 балів, з них: 50 балів за поточне оцінювання 30 балів – за контрольну роботу 10 балів – самостійну роботу 10 балів за виконання вдивідуального завдання. По завершенні теоретичного навчання середнє арифметичне усіх отриманих оцінок на семінарських заняттях у 5-бальній шкалі множиться на ваговий коефіцієнт 10, відповідно – максимальний бал за усі отриманні заняття у підсумку може скласти 50 балів.
Вимоги до письмової роботи	Концептуально конкретне й емпірично верифіковане висвітлення питань і завдань.
Семінарські заняття	Максимальна оцінка – 50 балів
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання 50 % завдань

6. Ресурсне забезпечення

Матеріально-технічне забезпечення	Мультимедіа, лабораторії, комп'ютери та інше
<p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ресурси у системі дистанційного навчання. 2. Силабус дисципліни для студентів. 3. Березюк О.С. Етнопедагогіка: навчально-методичний посібник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 172 с. 4. Ващенко Г. Виховний ідеал : підручник для педагогів, вихователів, молоді і батьків. Полтава. 1994. 208 с. 5. Вовк Х. Студії з Української етнографії та антропології. Київ : «Мистецтво», 1995. 335 с. 6. Волков Г.Н. Этнопедагогика: Учеб. для студ. сред. И высш. Пед. учеб. заведений. Москва: Издательский центр «Академия», 1999. 168 с. 7. Воропай О. Звичаї нашого народу. Київ. 1991. 902 с. 	

8. Джонсон, Девід В. Соціальна психологія: тренінг міжособистісного спілкування / Переклад з англійської В. Хомика. - К. : Академія, 2003. - 288 с.
9. Євтух В.Б., Марушкевич А.А., Дем'яненко Н.М., Чепак В.В. Етнопедагогіка. Ч. I: Навч. пос. Київ: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2003. 149 с.
10. Ковбас Б. Родинна педагогіка : у 3 т. Івано-Франківськ. 2006.
11. Крысько В.Г. Этнопсихология и межнациональные отношения. Курс лекций. – М.: „Экзамен”, 2002. – 448 с.
12. Кузьмінський А. І. Педагогіка родинного виховання: Навч. посібн / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К.: Знання, 2006. – 324 с.
13. Латишина Д.І. Етнопедагогіка.
14. <https://stud.com.ua/28422/pedagogika/etnopedagogika>
15. Лозко Г. С. Українське народознавство / Г. С. Лозко. – 3-е вид. – Харків: Видавництво „Див”, 2005. – 472 с.
16. Львовичкіна А.М. Етнопсихологія. Навчальний посібник. – К.: МАУП, 2002. – 144 с.
17. Мосіяшенко В. А. Українська етнопедагогіка : навч. посіб. Суми: «Університетська книга», 2005. 174 с.
18. Національне виховання учнів засобами українського народознавства: Посібник для вчителів / За ред. Р.П.Скульського.-Івано-Франківськ, 1995
19. Пономаренко, Т. Л. Етнопедагогіка: навчально-методичний посібник для студентів / Т. Л. Пономаренко, Цимбал Л.М. - Миколаїв : Вид-во ПСІ КСУ, 2004. - 98 с.
20. Ржепецький, Л. А. Етнопсихологія українського народу. Короткий курс лекцій, семінарських, практичних та індивідуальних занять [Текст] : навчально-методичний посібник для викладачів і студентів / Л. А. Ржепецький. - Миколаїв : Світ Плюс, 2005. – 20 с.
21. Руденко Ю. Основи сучасного українського виховання. Київ :Видавництво ім. О. Теліги, 2003. 328с.
22. Стельмахович М. Г. Українська родинна педагогіка. Київ : ІСДО, 1996. 288 с.
23. Сявавко Є. І. Українська етнопедагогіка. – Львів, 2002.
24. Українська родина: Родинний і громадський побут / [упорядник Лідія Орел]. – К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2000. – 424 с.
25. Українське народознавство : навч. посіб. Київ : Знання, 2004. 570 с.
26. Черепанова С. О. Філософія родознавства: Навч. посіб. / [Передмова проф. В.Г.Скотного] / С. О. Черепанова. – К.: Т-во „Знання”, КОО, 2008. – 460 с.
27. Юда Л.А. Практикум з етнопедагогіки: Навчально-методичний посібник для студентів / Л.А. Юда. – Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2012. – 272 с.
28. Яблонко, В. Я. Етнопсихологія. Курс лекцій [Текст] : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / В. Я. Яблонко,

- Гетманцева Л.Л. - Миколаїв : Вид-во ПСІ КСУ, 2004. - 157 с.
 29. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології [Текст] / Упоряд. М. Шафовал. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К. : Знання, 2006. - 341 с.
 30. Янів В. Нариси з історії української етнопсихології. – К.: Знання, 2005.

7. Контактна інформація

Кафедра	Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи м. Івано-Франківськ, вул. Бандери, 1 каб. 802 тел. (0342) 57-00-05 kspsr@pnu.edu.ua
Викладач	Комар Ірина Валеріївна
Контактна інформація викладача	+380975276171 +380997867916 iryna.komar@pnu.edu.ua

8. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність	<p>Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів університету: -Кодекс честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»</p> <p>-Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»</p> <p>-Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»</p> <p>-Положення про запобігання академічному плагіату у ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”</p> <p>-Склад комісії з питань етики та академічної доброчесності ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”</p> <p>-Лист МОН України “До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності”.</p> <p>Ознайомитися з даними положеннями та документами можна за посиланням: https://pnu.edu.ua/положення-прозапобігання-плагіату/</p>
Пропуски занять	Можливість і порядок відпрацювання пропущених

(відпрацювання)	студентом занять регламентує «Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів ДВНЗ “Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника ” (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019) (див. ст. 4.). Ознайомитися з положенням можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативнідокументи/polozhenja/
Виконання завдань пізніше встановленого терміну	Можливість і порядок відпрацювання пропущених студентом занять регламентує «Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів ДВНЗ “Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника ” (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019) (див. ст. 4.). Ознайомитися з положенням можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативнідокументи/polozhenja/
Невідповідна поведінка під час занять	Невідповідна поведінка під час заняття регламентується рядом положень про академічну доброчесність (див. вище) та може призвести до відрахування здобувача вищої освіти (студента) «за порушення навчальної дисципліни і правил внутрішнього розпорядку вищого закладу освіти», відповідно до п.14 «Відрахування студентів» «Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів вищих закладів освіти» - ознайомитися із положенням можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативнідокументи/polozhenja/
Додаткові бали	Отримання додаткових балів за дисципліною можливе в разі виконання індивідуальних завдань, попередньо узгоджених з викладачем. Перелік індивідуальних завдань міститься у навчальній програмі до курсу.
Неформальна освіта	Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про порядок зарахування результатів неформальної освіти у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №819 від 29.11.2019) - https://nmv.pnu.edu.ua/нормативнідокументи/polozhenja/

Викладач

Комар І.В.